

MÜCİZE

ibaret görülüp mucize adına ortaya konan fiiller hurafe ya da büyü kapsamında değerlendirilmiştir. Dine ve özellikle geleneksel mânada mucize anlayışına yönelik en ciddi rasyonalist tenkit David Hume'dan gelmiştir.

XX. yüzyılın ortalarından itibaren teorik fizik tabiatla olup biten her şeye nihai cevap sunma noktasında eski iddiasını kaybetmiş, materyalist düşüncenin etkisinde kalmayan ve paranormal tecrübe-yi bilimsel araştırma konusu yapan yeni bir akım ilmi çevrelerde yayılmaya başlamıştır. Bu süreçten olmak üzere Werner Heisenberg, Tanrı ve ruhla ilgili geleneksel tanımların realiteye yüksek seviyedeki fiziğin tanımlamalarından daha yakın olabileceği şeklindeki açık dünya tezini ileri sürmüştür. Kurt Gödel, Thomas Kuhn, Andrew Greeley ve Carl Gustav Jung'un sırasıyla matematik, bilimsel teori, modern antropoloji ve parapsikoloji alanlarındaki çalışmaları materyalist determinizmi şüphe konusu haline getirmiştir. İnsanın beş duyu dışındaki vasıtalarla da ispatlanabilir bilgi edinebileceğinin kabulü ile mucize üzerine bilimsel çalışma yapmanın imkânı doğmuş, fizikî sebeplilik ilkesinin dünyadaki bütün olayları açıklamaya çalıştığını ileri süren ve gerçekliğin fizik dışı ya da psikomânevi bir boyuta da sahip olduğunu ve gerçekliğin bu iki boyutu arasında belli bir münasebet olduğunu ileri süren Jung'un "bağlantılılık teorisi"yle (theory of synchronicity) mucizeler, gerçekliğin fizik dışı boyutuna ait hadiseler kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır.

Öte yandan moderniteye karşı ortaya çıkan fundamentalist akımlar ve Yeniçağ hareketi, mucizeye yönelik yeni bir ilginin doğmasına ve konunun felsefi / teolojik düzlemde pratik düzleme (günlük hayat) taşınmasına yardım etmiştir. Nitekim Hinduizm ve Budizm gibi Asya dinlerinden doğup bir Protestan oluşum olan Hıristiyan bilimi tarafından benimsenen ve Batı'da gittikçe taraftar toplayan bir görüşe göre esasında maddî realite yanıl-samadan ibaret olup kişi bunun farkına vardığında mucize denilen şey ortaya çıkmaktadır. Ayrıca günümüzde mucize kavramı ve mucizevi tedavi metotları Evangelik ve Karizmatik Hıristiyanlık gibi muhafazakâr Protestan grupları arasında büyük ilgi görmektedir. Ancak akademik ve dinî çevrelerde yaşanan bu gelişmelere rağmen mucize Batı'da bilimsel açıdan hâlâ tartışmalı bir konu olmaya devam etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

- St. Augustine, *The City of God* (trc. H. Betenson), London 1984, s. 976-980; M. Maimonides, *The Guide of the Perplexed* (trc. S. Pines), Chicago 1963, II, 498-499, 529; a.mlf., *A Maimonides Reader* (ed. I. Twersky), New Jersey 1972, s. 382-383; B. Spinoza, *Tractatus Theologico-Politicus* (trc. S. Shirley – B. S. Gregory), Leiden 1989, bl. II, kısım 6; T. Aquinas, *The Summa Theologica*, London 1934, V, 41-46; XIV, 91-97; J. Halevi, *The Kuzari*, New York 1964, s. 58-63; J. Guttmann, *Philosophies of Judaism: A History of Jewish Philosophy from Biblical Times to Franz Rosenzweig* (trc. D. W. Silverman), New York 1964, s. 192-193, 244-248, 321, 334-337, 361-362; S. Gaon, *The Book of Beliefs and Opinions*, New Haven-London 1976, s. 163-164; J. Macquarrie, *Principles of Christian Theology*, New York 1977, s. 247-253; *Three Jewish Philosophers: Jehuda Halevi Kuzari* (ed. I. Heinemann), New York 1981, s. 16-17, 32, 56-57; R. Eisen, *Gersonides on Providence, Covenant and the Chosen People*, Albany 1995, s. 23-26; S. D. Breslauer, "Philosophy in Judaism: Two Stances", *The Blackwell Companion to Judaism* (ed. J. Neusner – A. J. Avery-Peck), Oxford 2004, s. 174-175; K. Kohler, "Miracle", *JE*, VIII, 606-607; T. G. Pater, "Miracles", *New Catholic Encyclopedia*, Washington 1967, IX, 890-894; J. Licht, "Miracle", *EJd.*, XII, 73-74; L. I. Rabinowitz, "Miracle, in the Talmud", a.e., XII, 74-76; E. Schweid, "Miracle, in Medieval Jewish Philosophy", a.e., XII, 76-79; M. J. Graetz, "Miracle, Contemporary Views", a.e., XII, 80-81; J. A. MacCulloch, "Miracles", *ERE*, VIII, 676-690; M. Waida, "Miracles, an Overview", *ER*, IX, 541-548; M. Kelsey, "Miracles, Modern Perspectives", a.e., IX, 548-552; O. Bücher, "Miracle, NT", *The Encyclopedia of Christianity*, Leiden 2003, III, 549-550; A. Grözinger, "Miracle, Practicle Theology", a.e., III, 551.

SALİME LEYLA GÜRKAN

MUDÂDDE

(bk. MÜNÂSĒBÂTŪ'İ-ĀYÂT ve's-SŪVER).

MU'DAL

(المعضل)

Senedinden birbiri ardınca iki veya daha fazla râvinin düştüğü hadis.

Sözlükte "(bir iş) karışık ve zor olmak" anlamındaki i'dâl masdarından türeyen mu'dal, senedinin herhangi bir yerinden arka arkaya iki veya daha fazla râvisi düşen hadisi ifade eder. Hadisi bu şekilde rivayet etmeye i'dâl denir. I (VII) ve II. (VIII.) yüzyıllarda sözlük anlamında geçen mu'dal kelimesini ilk defa III. (IX.) yüzyılın başlarında Ali b. Medîni tarif etmiş ve mürselden ayrı olarak onu, "senedde hadisi irsal eden râvi ile Hz. Peygamber arasında birden fazla râvisi düşen hadis" şeklinde tanımlamıştır (Hâkim en-Nisâbü'rî, s. 36). Ancak Yahyâ b. Maîn, Zühfî, Nesâi

ve Ebü'l-Feth el-Ezdi gibi muhaddisler terimi, "senedinde veya metninde kapalılık bulunan ya da açıklanması zor meseleler içeren hadis" mânasında kullanmışlardır. Yine bu dönemlerde mu'dal kelimesine mürsel ve münkati' anlamını verenler de olmuştur.

VII. (XIII.) yüzyılda hadis terimleri belirginleştikten sonra İbnü's-Salâh, münkati'nin bir çeşidi olduğunu söylediği mu'dal hadis "isnadında iki veya daha fazla râvisi düşen hadis" şeklinde tanımlamıştır ('Ulûmü'l-hadis, s. 59). Ancak İbnü's-Salâh'ın bu tarifi, isnadda düşen râvilerin peş peşe olması gereğini içermediği için Zeynüddin el-İrâkî tarafından eksik bulunmuştur. Zira râvi düşmesi ayrı yerlerde olursa hadis münkati' olur. İbnü's-Salâh'a göre tebeu't-tâbiinden birinin "kâle Resûlullah" diyerek, daha sonraki nesilden bir râvinin "an Resûlillâh" yahut "an Ebî Bekr" şeklinde rivayet ettiği hadis de mu'daldır. Ebü Nasr es-Sicî, râvinin "beleğani" (bana şöyle ulaştı) diye rivayet ettiği hadisi muhaddislerin mu'dal saydığını söylüyorsa da İbn Hacer el-Askalânî, bunun mu'dal değil senedinde müphem râvi bulunan muttasıl hadis olduğunu belirtmektedir (*en-Nüket*, II, 582).

Mu'dal hadiste peş peşe iki râvinin düşmesi senedin herhangi bir yerinde olabilir. Ancak meşhur musanniflerin ve râvilerin senedin baş tarafından iki yahut daha fazla râviyi atlayarak "kâle Resûlullah" diye naklettikleri hadise de mu'dal veya muallak denebilir. Çünkü bu durumda senedin baş tarafı hazfedilmiş olmaktadır. İki yahut daha fazla râvi senedin ortasından veya sonundan düşerse hadis mutlak mânada mu'dal sayılır. Senedinin baş tarafından iki râvisi düşen mu'dal hadise, Hâkim en-Nisâbü'rî'nin Yahyâ b. Âdem > Ebü Bekir b. Ayyâs > A'meş > Şa'bî senediyle naklettiği, kıyamet gününde insanın dünyada yaptıkları hatırlatılıp da onları inkâr etmesi üzerine ağzının mühürleneceğine dair rivayeti örnek olarak zikredilmektedir. Bu rivayetin mu'dal kabul edilmesinin sebebi, Şa'bî'nin Hz. Peygamber'e muttasıl senedle ulaşan rivayetlerinden biri olduğu halde A'meş'in bunu seneden Enes b. Mâlik ile Hz. Peygamber'i hazfederek Şa'bî'nin sözü gibi nakletmesidir. Aynı hadisin Müslim tarafından Fudayl b. Amr > Şa'bî > Enes b. Mâlik > Resûlullah senediyle tahrif edilen rivayetinde senedin düşen halkalarını görmek mümkündür (Müslim, "Zühd", 17).

Pek çok eserde rastlanabilen mu'dal hadisin örnekleri İmam Mâlik'in *el-Mu-*

vaftâ'i ile Saïd b. Mansûr'un *es-Sünen*'inde fazlaca yer almaktadır. İbn Abdülber en-Nemerî *e'l-Muvaftâ*'daki mu'dal, mürsel ve münkatî rivayetleri derleyerek muttasıl senedleri bulunup bulunmadığını araştırmış, bu nitelikteki altmış bir hadisten elli yedisinin başka tariklerle İmam Mâlik'ten müsned olarak nakledildiğini, sadece dördünün isnadı bulunmadığını tesbit etmiştir (*Tecrid Tercemesi*, Mukaddime, I, 150). Mu'dal bir rivayet, başka bir tarikle nakledildiğinin tesbit edilmediği veya senedinden düşen râvilerin kimlikleri belirlenip adâlet ve zabt yönünden durumları açığa çıkarılmadığı sürece zayıf kabul edilir ve delil olarak kullanılmaz.

BİBLİYOGRAFYA :

Müslim, "Zühd", 17; Hâkim en-Nisâbüri, *Ma'rifetü 'ulûmi'l-hadîs* (nşr. Seyyid Muazzam Hüseyin), Haydarâbâd 1935 → Medine - Beyrut 1397/1977, s. 36-39; İbnü's-Salâh, *'Ulûmü'l-hadîs*, s. 59-61; İrâkî, *Fethu'l-muğîs*, s. 71-73; İbn Hacer el-Askalânî, *en-Nüket 'alâ kitâbi İbni's-Salâh* (nşr. Rebî' b. Hâdî Umeyr), Riyad 1408/1988, II, 575-582; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî* (nşr. Abdülvehhâb Abdüllatîf), Beyrut 1399/1979, I, 211-214; Emir es-San'ânî, *Tavâzîhu'l-efkâr* (nşr. Salâh b. Muhammed b. Uveyza), Beyrut 1417/1997, I, 296-298; Leknevî, *Zaferû'l-emânî* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1416, s. 354-356; *Tecrid Tercemesi*, Mukaddime, I, 149-150; Nûreddin İtr, *Menhecû'n-naqd fi 'ulûmi'l-hadîs*, Dimaşk 1401/1981, s. 379-380; Murtazâ ez-Zeyn Ahmed, *Menâhicü'l-muhad-dişin fi takvîyeti'l-eħâdişil-hasene ve'z-za'ife*, Riyad 1415/1994, s. 245-254.

MEHMET EFENDİOĞLU

MUDANYA MÜTAREKESİ

İstiklâl Harbi'ni sona erdiren
ateşkes antlaşması
(11 Ekim 1922).

Millî Mücadele'nin sonunu oluşturan Büyük Taarruz'un hemen arkasından Yunanistan İtilâf devletlerinin ara buluculuğunu istemişti. İstanbul'daki İtilâf devletleri yüksek komiserleri de 4 Eylül 1922'de ilk mütareke teklifini Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin İstanbul'daki temsilcisi Hâmid Bey'e yapmışlardı. Rauf Bey hükümeti, bu gelişmeyi cephede bulunan Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'ya bildirdi. Anadolu kurtarıldığı için mütareke ancak Trakya için söz konusu olabilirdi. Mustafa Kemal Paşa, Yunan hükümetinin doğrudan veya İngiltere vasıtasıyla müracaatını dikkate alacağını bildirmekte beraber ordunun ileri harekâtını durdurmadı. İzmir ve Bursa alınırken 2. Süvari Tümeni 6. Kolordu emrinde Çar-

nakkale'yi ele geçirmekle görevlendirilmiştir.

Yunanlılar'ı Anadolu'ya gönderen İngiliz Başbakanı Loyd George ise bölgedeki güçleri takviye ederek hedeflerinden kolay vazgeçmeyeceğini göstermek istedi. Sömürgeler Bakanı Churchill, 16 Eylül'de Boğazlar'ın ele geçirilmesi için Balkan devletlerinden, müttefiklerinden ve sömürgelerinden yardım istemiş, ancak beklediği karşılığı bulamamıştı. Bunun üzerine İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Curzon, Fransa'ya gidip Fransız Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Poincaré ve İtalya'nın Paris elçisi Kont Sforza ile mevcut durumu görüştüğü ve bir sonuç alamadı. İtilâf devletleri arasındaki uzlaşmazlık Yunan kuvvetlerinin Anadolu'ya çıkarılmasından rahatsız olan İtalya ve Fransa'nın muhalefetinden kaynaklanmakla beraber bunda en büyük etken Yunan kuvvetlerinin savaş meydanında yenilmiş olmasıydı.

İtilâf devletleri, Fransız hükümetinin yarı resmî görevlisi olarak İstanbul'dan Mustafa Kemal Paşa ile görüşmeye giden General Pelle aracılığı ile Türk hükümetinin öncelikli hedefinin Trakya ile İstanbul'un kurtarılması ve Boğazlar'ın serbestliğinin korunması olduğunu öğrendiler. Bunun üzerine 23 Eylül'de tarafsız bölgeye asker gönderilmemesi şartıyla Edirne dahil Doğu Trakya'nın boşaltılıp Türkler'e teslimini öngören bir notayı Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiler. Türk orduları Biga ve Erenköy'ü geri alınca İngiliz kuvvet kumandanı General Harrington askerlerin tarafsız bölgeden çekilmesini istedi. Mustafa Kemal Paşa, harekâtın Yunan ordusunu takip ve Boğazlar'ın serbestliğini sağlama amaçlı olduğunu ve tarafsız bölge tanımadığını bildirdi. General Harrington, 26 Eylül 1922 tarihli bir telgrafla Mustafa Kemal Paşa'ya müracaat ederek müzakerelerin başlamasına kadar Erenköy ve Biga'nın batısından Türk kuvvetlerinin çekilmesini talep etti. Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetiyle muhatapları arasında böyle bir bölgenin belirlenmediğini, Yunan kuvvetlerini takipten başka bir şey yapılmadığını, zira Yunanlıların Anadolu'da olduğu gibi Trakya'da da halka kötülük yapmaya devam ettiğini belirterek Türk milletinin de öteden beri Boğazlar'ın serbestliğini istediğini açıkladı. Tarafların barış isteğini ortaya koyduğu bu görüşmelerden sonra 27 Eylül'de Türk süvarilerinin ileri harekâtı durduruldu. Bu aşamada Fransa'nın etkili siyasetçilerinden Franklen Bouillon, İngiliz ve İtalyan-

lar'ın da tasvibiyle İzmir'e gelip 28 Eylül'de Mustafa Kemal Paşa ile görüştü. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti başkanı ve Dışişleri bakanı ile de bir toplantı yaptı. 29 Eylül 1922 tarihli cevabi bir nota ile 3 Ekim'de Mudanya'da görüşmelere başlanmasının uygun olacağı ve Türk tarafını İsmet Paşa'nın temsil edeceği bildirildi.

Bu görüşmelerde Türk delegasyonunda batı cephesi kurmay başkanı Asım (Gündüz) Paşa ile kurmay yarbay Tevfik Bıyıklıoğlu da yer alıyordu. Fransa'yı kuvvet kumandanı General Charpy, İngiltere'yi işgal orduları kumandanı General Harrington, İtalya'yı General Monbelli temsil ederken Franklen Bouillon da resmî sıfatı olmadan görüşmelere katılıyordu. Yunan delegeleri General Mazarakis ve Albay Sarıyanis, Mudanya'ya gelmekle birlikte müzakerelere katılmayıp limanda demirli bir Yunan nakliye gemisinde beklediler. 3 Ekim'de başlayan müzakerelerde Yunanlıların Meriç nehrinin batı yakasına çekilmesi, boşalan mevkileri önce müttefiklerin, ardından Türkler'in kontrol etmesi, önemli yerlerin müttefik kontrolünde olması, tarafsız bölgedeki Türk askerlerinin çekilmesi şeklindeki müttefik isteklerine karşılık Türk tarafı işgalin kısa tutulup Trakya'nın boşaltılmasına hemen başlanmasını, Meriç nehri boyundaki kuvvetlerin nehrin batısında tutulmasını, Karaağaç'ın Türk kuvvetlerine teslim edilmesini istiyordu. Bu isteklere Fransızlar olumlu yaklaşırken İngiliz ve İtalyan temsilcileri yetkisiz olduklarını ileri sürdüler. Görüşmeler 5 Ekim'de kesildi. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa 6 Ekim'de ordulara Boğazlar yönünde hareket serbestliği verdi. İsmet Paşa da Trakya'nın hemen boşaltılıp teslim edilmesini, aksi takdirde harekete geçileceğini bildirdi. İstanbul'daki Fransız yüksek komiseri General Pelle ve Franklen Bouillon'un ara buluculuğu ile harekât emri bir gün ertelendi. Türk hükümetinin sert ve kararlı bir tavır alacağını beklemeyen İngiltere prestijini kurtaracak bir şeyler yapma telâşi içerisindeydi. Ancak Türk tarafının kararlı yaklaşımı sonunda 6-7 Ekim gecesi Paris'e giden Lord Curzon, müttefik temsilcileriyle görüşerek Trakya'nın bir ay içinde Türk askerine teslimi ve barış konferansı sırasınca tarafsız bölge ile Meriç'in doğu kıyısının müttefik kuvvetlerce işgalinde mutabık kaldı.

9 Ekim'de yeniden başlayan görüşmelerde başından beri gözlemci sıfatında bulunan ve İtilâf devletlerinin vereceği